

HET LATERE WERK VAN DEN SCHILDER EEKMAN

als uitzonderingen — zal aantreffen. Als Brueghel, die het eerst hiermee begon, een *genre*-schildering gaf, was hij meestal grappiger dan Eekman, die trouwens bij uitzondering slechts het komische, het groteske weergaf en door accentueering, deformatie, onderwerp (vrijages) daar ook in slaagt.

Het werk van Eekman — en ook dat van Brueghel, doch om andere redenen — is eigenlijk minder een *genre*-werk voor de tijdgenooten: het zullen vooral de latere generaties zijn, die Brueghel's werk als grappige zedenschildering gewaardeerd hebben en zijn tijdgenooten zullen er op andere wijze, om verschillende redenen, door verrast zijn geweest. Er was in de weergave van zoo'n geval een groote dosis fantasie van den schilder, die het eigenlijk opnieuw uitdacht en veralgemeende. Zoo is het ook met dit overeenkomstige werk van Eekman en wat van Brueghel geschreven werd — door Dr Friedländer — is ook op hem van toepassing: dat hij uit zijn fantasie de dingen schiep, die hij toeschouwend beleefd had en hij niet datgene gaf, dat één maal gebeurde, doch wat *steeds* voorkwam, echter niet het algemeen menschelijke, doch het menschelijke van een bepaald volk, in een bepaalde streek. Waren voor Brueghel's tijdgenooten dergelijke types minder ongewoon dan voor Eekman's toeschouwers,² hun weergave door een kunstenaar, met een tik humor, was daarentegen, wegens hun vaak groteske, grove allure, iets zeer verrassends. Immers men schilderde te voren louter Madonna's en andere kerkelijke en wereldlijk verheven onderwerpen en al waren sinds begin 16e eeuw in de Nederlanden ook afzonderlijke landschappen gemaakt, Brueghel's realisme, ook in bijbelsche onderwerpen, was na het inleidende voorbeeld van Jeroen Bosch een noviteit, vooral daar het vaak van het dagelijksche dorpsleven de weinig gekende, onge Kunststelde, gezond-zinnelijke uitingen verbeeldde. Gaat Eekman's belangstelling uit naar hetzelfde soort dorpsmensen, zij is zoowel beperkter als uitgebreider dan die van zijn beroemden voorganger; de groote tijdruimte, die hen scheidt, doet niet anders verwachten. Beiden kiezen echter alleen de eenvoudigen, Brueghel zoowel arme als rijke boeren, bedelaars en landloopers, Eekman eerder de haveloozen, hen, die aan den zelfkant van het leven staan. Zoowel zigeuners, Parijsche „clochards”, die hun nachtverblijf afwisselend onder Seine-bruggen, in Métro-gangen en in Heilsleger-asylen kiezen, als arme dorpingen vinden we in zijn werk, waarin het landschap — ook door de kleinere afmetingen — een geringere rol speelt dan op de schilderijen van Brueghel.

De charge, de overdrijving is bij Eekman minder — althans zoo lijkt dit ons in de 20e eeuw — dan bij zijn 16e-eeuwsch voorbeeld. Van „caricaturen” moet men eigenlijk ook zelden bij Brueghel spreken (zooals b.v. Goethe's moeder deed) en bij Eekman zeker niet: